

**การมีส่วนร่วมของประชาชนและการบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผล
ของโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค
ของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์**
**People's Participation and the Achievement of Result of Disease
Prevention Model Village Project of Buaban Subdistrict Municipality,
Yang Talat District, Kalasin Province**

กรรมกรมย์ สุริยะศรี / Kunpirom Suriyasri

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

E-mail: khun-bowling@hotmail.com

เชียวชาญ อาศุวัฒนกุล / Chiocham Arsuwattanakul

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

E-mail: fsoccca@ku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรคของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยในเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 374 คน ผลการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และระดับการบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ความถี่ในการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยพื้นฐาน และผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ นอกจากนี้ ยังพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผล, จังหวัดกาฬสินธุ์

Abstract

The objectives of the study were: 1) to investigate the level of people's participation and the achievement of result of disease prevention model village project of Buaban Subdistrict Municipality, Yang Talat District, Kalasin Province; 2) to examine factors affecting people's participation; and 3) to examine the relationship between people's participation and the achievement of result of disease prevention model village project. The 374 people residing at Buaban Subdistrict Municipality, Yang Talat District, Kalasin Province were the sample of the study. The results of the study found that the level of people's participation and the level of the achievement of result of disease prevention model village project were at moderate level. In addition, factors

affecting people's participation were the frequency of receiving health information; basic healthcare knowledge; and the expected benefits from the project. Furthermore, in this research found that the level of people's participation was correlated with the achievement of result of disease prevention model village project.

Keywords: People's Participation, Achievement of Result, Kalasin

บทนำ

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย ได้เข้ามามีส่วนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ปัญหา การแสดงความคิดเห็น การดำเนินการ การประสานความร่วมมือ การติดตามตรวจสอบผลกระทบของการดำเนินการ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในเรื่องหนึ่งเรื่องใด อันเป็นการแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือท้องถิ่นของตน เพื่อให้บรรลุตามความต้องการที่แท้จริงของประชาชน (จุฑารัตน์ ชมพันธุ์, 2555: 131)

หากนับจากอดีตถึงปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย กิจกรรมหรือโครงการเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะของภาครัฐมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือโครงการนั้นๆ ในระดับต่ำ หรือแทบไม่มีส่วนร่วมเลย ส่วนใหญ่เป็นในลักษณะที่รัฐเป็นผู้ริเริ่ม และตัดสินใจให้มีกิจกรรม หรือโครงการพัฒนาขึ้น แล้วจึงแจ้งให้ประชาชนทราบในภายหลัง ซึ่งการมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้เป็นลักษณะการสั่งการจากภาครัฐสู่ประชาชน (top-down approach) (Vatanasapt, 2003: 67-68) แสดงให้เห็นว่าประชาชนเป็นฝ่ายถูกกระทำ และมีบทบาทเป็นเพียงผู้รับและปฏิบัติตาม โดยปราศจากการเสนอแนะตอบโต้ โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ถูกยึดเยียดให้ประชาชนรับและปฏิบัติตามด้วยข้ออ้างตามนโยบายและแผน โดยไม่คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับการติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการพัฒนาต่างๆ ทั่วโลกของธนาคารโลก ที่พบว่าประเทศต่างๆ ที่ได้รับความช่วยเหลือทั่วไประหว่างปี 1975-1995 แม้จะมีโครงการต่างๆ ที่ทำกันอย่างดี มีผู้เชี่ยวชาญเข้าไปดูปัญหา ศึกษาความเป็นไปได้ เสนอโครงการ จัดทำแผน ดำเนินการ ฯลฯ อย่างละเอียดและเป็นระบบก็ตาม แต่ปรากฏว่า แม้โครงการจะประสบผลตามแผนฯ แต่ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร (ประภาพร ศรีสถิตยธรรม, 2543: 1)

ดังนั้น ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เป็นต้นมาจนถึงฉบับที่ 11 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน ได้มีการปรับกระบวนการทัศน์หรือแนวความคิดและการปฏิบัติของการพัฒนาใหม่ โดยยึด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเพียงเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเท่านั้น ไม่ใช่เป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาอีกต่อไป ด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบใหม่ จึงถือว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน มีความสำคัญและเป็นพื้นฐานของกระบวนการบริหารพัฒนาประเทศ

นอกจากนี้ ยังพบว่ากระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมนั้นยังปรากฏเป็นองค์ประกอบสำคัญของแนวความคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาล (good governance) ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารงานของภาครัฐในปัจจุบัน เพราะการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน ทำให้ภาครัฐได้ทราบถึง ความต้องการที่แท้จริงของประชาชน อีกทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าเสียงของประชาชนจะมีคนรับฟัง ทำให้ความต้องการหรือความปรารถนาของประชาชนได้รับการตอบสนอง กอปรกับในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้มีเจตนารมณ์ชัดเจนในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อันเป็นการต่อเนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อนที่มีการบัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมไว้หลายมาตรา โดยมีการบัญญัติสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีมากขึ้นกว่าเดิม เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2550 ได้บัญญัติไว้ในหมวด 5 ส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา 87 ได้กล่าวไว้ว่า “ส่งเสริม ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชาติและระดับท้องถิ่น” รวมถึงหมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 287 ได้กล่าวไว้ว่า “ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิมีส่วนร่วมใน การบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีวิธีการที่ให้ประชาชน มีส่วนร่วมดังกล่าวได้ด้วย” (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552: 196-202) แสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองประเทศโดยเน้นการกระจายอำนาจในการปกครองท้องถิ่นทุกรูปแบบ สำหรับเทศบาลซึ่งถือเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ได้มีแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านยาเสพติด ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อ ประชาชนมีความสำนึกในการรับผิดชอบต่อสังคม ใส่ใจในปัญหาและกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง และภาครัฐต้องสร้างกลไกให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมักจะออกมาในรูปของการชักชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทำงานกับราชการโดยให้ช่วยให้ข้อมูล ช่วยเข้าร่วมประชุม ช่วยแสดงความคิดเห็น แต่พอถึงขั้นจะตัดสินใจ อำนาจการตัดสินใจขั้นสุดท้ายก็ยังเป็นของเจ้าหน้าที่ภาครัฐผู้นั้นเอง ซึ่งลักษณะเช่นนี้ไม่ใช่แนวความคิดการมีส่วนร่วมตามความหมายที่แท้จริง อีกทั้งความสำนึกของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชนจึงยังไม่สามารถบรรลุผลได้เท่าที่ควร ดังจะเห็นว่า ปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านความปลอดภัย หรือแม้แต่ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ยังคงเป็นปัญหาต่อไป และมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น

จากลักษณะปัญหาที่ดำรงอยู่นี้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาให้โครงการต่างๆ ของภาครัฐ สามารถดำเนินการได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่โครงการได้วางไว้ นอกจากจะพิจารณาเฉพาะด้านที่ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิธีการ การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงเป้าหมาย คือ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการที่ภาครัฐจัดทำขึ้นด้วย อย่างไรก็ตามในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนและการบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรคของเทศบาลตำบล บัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า ปัญหาสุขภาพอนามัยเป็นปัญหาที่มีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน อีกทั้งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 มีแนวความคิดสนับสนุนให้ทุกคนสร้างสุขภาพของตนเองให้ดี เน้นการสร้างเสริมสุขภาพมากกว่า การรักษาพยาบาล ซึ่งถือเป็นการซ่อมแซมสุขภาพ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้หากค้นพบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการแล้ว ก็จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินการในโครงการอื่นๆ ของทางเทศบาล โดยมุ่งหวังให้ประชาชน ในเทศบาลได้เข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นและได้รับผลประโยชน์สูงสุดจากการเข้าร่วมโครงการ

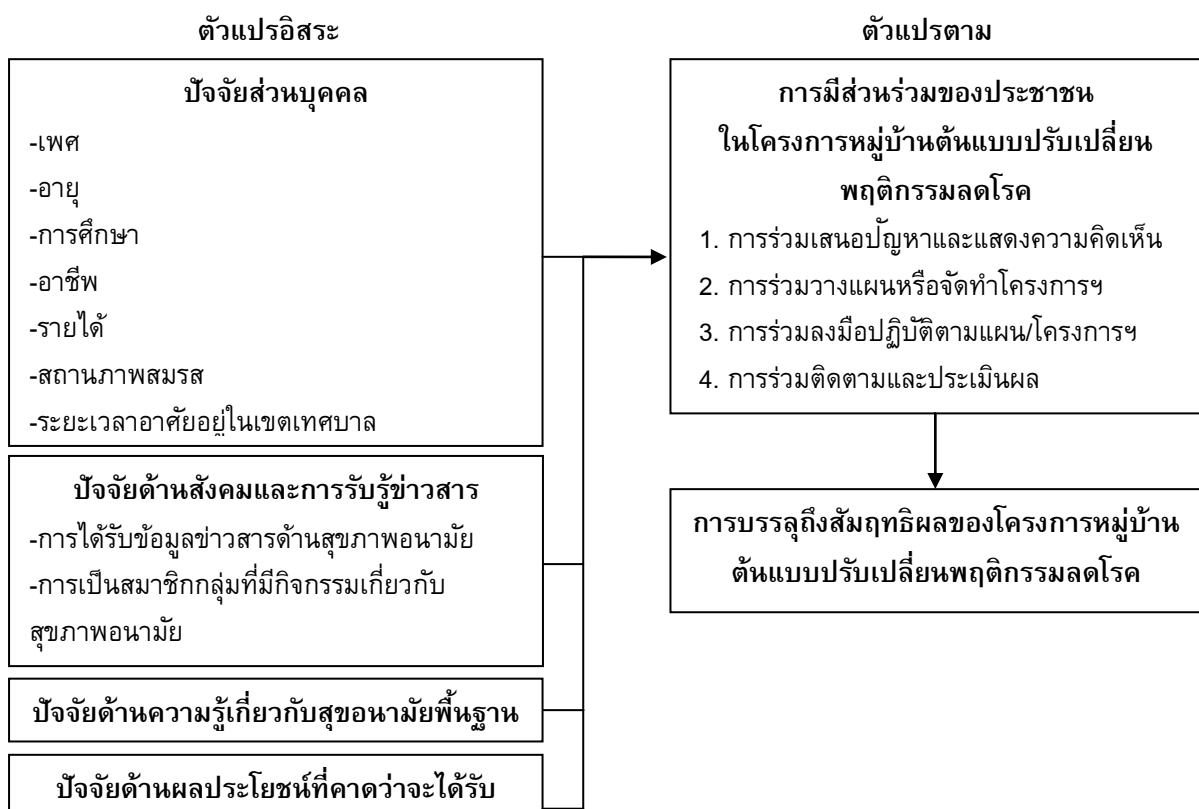
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการฯ และการบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรคของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรคของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการฯ กับการบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรคของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านต้นแบบ 10 หมู่บ้าน ของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 5,680 คน (แหล่งข้อมูล: สำนักงานทะเบียนอำเภอขามเฒ่า ณ เดือนเมษายน 2556)
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านต้นแบบ 10 หมู่บ้าน ของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 374 คน โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้คำนวณหาโดยใช้สูตรของ Yamane's ส่วนการสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิโดยอาศัยสัดส่วน และการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้วิธีการจับสลาก แบบไม่มีการทดแทน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา = .916) ซึ่งประกอบด้วย 6 ส่วน คือ
 - 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล
 - 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทางด้านสังคมและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพอนามัย
 - 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ
 - 4) แบบสอบถามเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
 - 5) แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค
 - 6) แบบสอบถามเกี่ยวกับการบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค
4. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product moment Correlation Coefficient) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและการบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรคของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 196 คน มีอายุไม่เกิน 40 ปี จำนวน 104 คน จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 114 คน มีอาชีพเกษตรกร/ประมง จำนวน 127 คน มีรายได้ 3,001-6,000 บาท จำนวน 135 คน มีสถานภาพสมรส รวมทั้งหม้าย หย่าร้าง หรือ แยกกันอยู่ จำนวน 327 คน และมีระยะเวลาอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลไม่เกิน 40 ปี จำนวน 106 คน
 2. ข้อมูลทางด้านสังคมและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพอนามัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่จะได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยเป็นบางครั้ง จำนวน 180 คน ซึ่งได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยจากโทรทัศน์ จำนวน 365 คน เป็นสมาชิกชมรม อสม. จำนวน 93 คน อยู่ในกลุ่มที่มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมหรือดูแลรักษาสุขภาพอนามัย จำนวน 285 คน
 3. ข้อมูลทางด้านความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยพื้นฐาน มีภาพรวมของความรู้เกี่ยวกับหลักสุขบัญญัติแห่งชาติอยู่ในระดับสูง
 4. ข้อมูลทางด้านผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ มีภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้งผลตอบแทนที่เป็นรูปธรรม และผลตอบแทนที่เป็นนามธรรม ล้วนแล้วแต่อยู่ในระดับสูง
 5. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค มีภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกพิจารณาด้านต่าง ๆ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า การร่วมวางแผนหรือจัดทำโครงการฯ การร่วมลงมือปฏิบัติตามแผนโครงการฯ การร่วมเสนอปัญหาและแสดงความคิดเห็น และการร่วมติดตามและประเมินผล ล้วนอยู่ในระดับปานกลาง
 6. ระดับการบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค อยู่ในระดับปานกลาง
 7. ปัจจัยที่มีอำนาจพยากรณ์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรคของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ มี 3 ตัวแปร เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ
 - 7.1 ความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยพื้นฐาน หรือหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ สามารถทำนายความผันแปรของ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค ของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ร้อยละ 83.9
 - 7.2 ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ สามารถทำนายความผันแปรของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค ของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เพิ่มขึ้นได้ร้อยละ 2.3
 - 7.3 การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยนานๆ ครั้ง สามารถทำนายความผันแปรของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค ของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เพิ่มขึ้นได้ร้อยละ 0.2
- กลุ่มปัจจัยทำนายความผันแปรของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค ของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ นำมาสร้างสมการทำนายระดับการมีส่วนร่วมในโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านต้นแบบ 10 หมู่บ้าน ของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของปัจจัยทำนายและค่าคงที่ได้สมการ ดังนี้
- สมการในรูปคะแนนดิบ

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค ของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ = 1.448 (ค่าคงที่) + 5.210 (ความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยพื้นฐาน)-1.096 (ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ)-.154 (การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยนานๆ ครั้ง)

สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค ของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ = 1.375 (ความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยพื้นฐาน)-0.530 (ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ)-.072 (การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยนานๆ ครั้ง)

8. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการฯ ทั้งภาพรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรคของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนและการบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค ของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์” สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ตัวแปรที่จะร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค มี 3 ตัวแปร เรียงลำดับจากตัวแปรที่มีประสิทธิภาพในการพยากรณ์มากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยพื้นฐาน หรือหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ตัวแปรทั้ง 3 นี้ สามารถร่วมกันพยากรณ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค ได้ร้อยละ 86.4

ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยพื้นฐาน (หลักสุขบัญญัติแห่งชาติ) ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย จะร่วมกันทำนายระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค ของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.05 และ.001 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลทุกตัวแปร การเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ไม่มีส่วนร่วมกันทำนายระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค ของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ สอดคล้องกับ ประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม (2543) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความถี่ในการรับข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และสอดคล้องกับ ทรงเกียรติ วิโรจน์กุลทอง (2551) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะเพื่อการวางแผนผลิตไฟฟ้าแบบยั่งยืน ได้แก่ การรับข้อมูลข่าวสารของประชาชนและผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับของประชาชน แต่ไม่สอดคล้องกับ โดมศักดิ์ คำใสแสง (2552) ที่พบว่า ปัจจัยด้านการคาดหวังผลตอบแทน ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การส่วนตำบล

ทั้งนี้จึงอธิบายได้ว่า สาเหตุที่ปัจจัยทั้ง 3 ตัวแปรดังกล่าวมาข้างต้นนี้ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรค อันเนื่องมาจากการที่ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยพื้นฐาน หรือหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพ ประกอบกับการที่ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ รวมถึงประชาชนได้รับผลประโยชน์ตามที่ต้องการ จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการ ก็จะส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากยิ่งขึ้น

ทั้ง 3 ตัวแปรดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ควรจะนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินการในโครงการอื่นๆ ของทางเทศบาล โดยมุ่งหวังให้ประชาชนในเทศบาลได้เข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นและได้รับผลประโยชน์สูงสุดจากการเข้าร่วมโครงการ ดังจะได้กล่าวในข้อเสนอแนะต่อไป

2. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการฯ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรคของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุดม ชิตมณี (2530) พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของกองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้านในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ซึ่งหมายความว่ายิ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการฯ มากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งทำให้โครงการประสบความสำเร็จหรือสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของโครงการได้มากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้ เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการวางแผนหรือจัดทำโครงการฯ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนหรือโครงการฯ ที่ได้วางเอาไว้ พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นแนวทางยุทธศาสตร์ของหลักการพัฒนาชุมชนที่จะนำประชาชนให้บังเกิดความศรัทธาในตัวเอง ความเชื่อมั่นในตัวเอง และความรู้สึกเป็นเจ้าของในการดำเนินการตามโครงการต่างๆ ในชุมชน หากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเปิดโอกาสให้ประชาชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วม ความรู้สึกเป็นเจ้าของที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการย่อมส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสัมพันธ์กับการบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรที่จะเสริมสร้างและพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขอนามัยพื้นฐานให้กับประชาชนเป็นประจำและต่อเนื่อง ซึ่งอาจทำได้โดยการฝึกอบรม การเผยแพร่ข่าวสารด้านสุขภาพอนามัย
2. การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนไม่ว่าจะโครงการใดก็ตาม ควรที่จะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า ยึดผลประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐ ควรที่จะให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชน โดยให้คำนึงถึงส่วนรวมเป็นสำคัญ
3. ควรมีการเพิ่มช่องทางการรับรู้ข่าวสารด้านสุขภาพอนามัยให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ สำหรับสื่อ ที่ควรจะใช้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพอนามัย ควรเป็นไปตามสื่อที่ประชาชนเห็นว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุด และควรคำนึงถึงเวลาที่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่มีเวลารับฟังข่าวสารด้วย นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ควรจะมีการอบรมเทคนิคในการเผยแพร่ข่าวสารและการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับชุมชน และช่วงเวลาที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะไปเผยแพร่ข่าวสารควรเป็นช่วงเวลาที่ประชาชนมีเวลาว่างหลังจากการทำงานแล้ว
4. ในการดำเนินการในโครงการต่างๆ ของทางภาครัฐ ที่ส่งผลกระทบถึงตัวประชาชน ภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพราะผลจากการวิจัยยืนยันว่า สิ่งสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของ การจัดกิจกรรม/โครงการใดๆ ก็ตามมาจากการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ รวมทั้งร่วมค้นหาแนวทางปฏิบัติเพื่อจัดเหตุแห่งปัญหา ซึ่งความยั่งยืนของกิจกรรม/โครงการและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น หากปราศจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ย่อมประสบความสำเร็จได้โดยยาก ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วม เพราะความรู้สึก เป็นเจ้าของที่เกิดขึ้นจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการย่อมส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในด้านประชากร ควรจะศึกษากลุ่มอื่นๆ เพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรที่อยู่ในเขตเทศบาลอื่นๆ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อให้เกิดการทดสอบสมมติฐานอย่างกว้างขวางมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปทางทฤษฎีที่สมบูรณ์มากขึ้น

2. ในด้านตัวแปร จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า มี 3 ปัจจัย ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยพื้นฐาน ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ที่มีผลและพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรคของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอเวียงตาล จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ถึงร้อยละ 86 ดังนั้น ยังเหลือปัจจัยอื่นๆ ประมาณร้อยละ 14 ที่ยังไม่ได้ศึกษา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติม เช่น ความเชื่อถือในตัวเจ้าหน้าที่/หน่วยงานของภาครัฐที่รับผิดชอบโครงการ เจตคติหรือการตระหนักต่อปัญหาด้านสุขภาพ
3. ในด้านเทคนิคการวิจัย ควรจะมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ควบคู่กันไปกับการศึกษาเชิงปริมาณ ทั้งนี้เพื่อให้ผลการวิจัยสอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จุฑารัตน์ ชมพันธ์. 2555. “การวิเคราะห์หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ใน The Public Participation Handbook: Making Better Decisions through Citizen Involvement ในบริบทประเทศไทย.” วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม 8 (1): 123-139.
- โตมศักดิ์ คำใสแสง. 2552. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลท่าคล้อ อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ถวิลวดี บุรีกุล. 2552. พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีต จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. นนทบุรี: สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า.
- ทรงเกียรติ วิโรจน์กุลทอง. 2551. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ เพื่อการวางแผนผลิตไฟฟ้าแบบยั่งยืน กรณีศึกษา: เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรชีวภาพ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม. 2543. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม: ศึกษาเฉพาะกรณีของชุมชน ในเขตเทศบาลนครจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุดม ชิตมณี. 2530. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับผลการดำเนินงานของกองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้านในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Vatanasapt, V. 2003. “Public Participation in Thailand: Country Trends on Development and Public Participation.” in K. Haller & P. Siroros. (eds.). **Legal Foundations for Public Consultation in Government Decision-Making**. Bangkok: Executive Public Administration Foundation, pp. 65-82.